

รายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2562
วันสิทธิมนุษยชนสากล
10 เดือน (ก้าวหน้า) 10 ด้อย (ถดถอย)

10 ธันวาคม 2562 เวลา 11.00 - 12.00 น.
ณ สำนักงานกลางนักเรียนคริสเตียน(สนค.) เชียงสะพานหัวช้าง
ราชเทวี กรุงเทพมหานคร

โดย
สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
มูลนิธิสถานวัฒนธรรม
มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา
สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน

สารบัญ

ประเด็นเด่น (ก้าวหน้า)	หน้า
1. การเลือกตั้ง ปี 2562 : สิทธิของประชาชนในการกำหนดและการมีส่วนร่วมในอำนาจการปกครองประเทศภายหลังการยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)	1
2. ความคับหน้ากรณีการหายตัวไปของนายพลละจี รักจงเจริญ หรือ บิลลี่	2
3. การประกาศแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	4
4. กรณีหมู่บ้านกะเหรี่ยงแห่งลำห้วยคลิตี้ล่าง: คดีสิ่งแวดล้อมและชุมชนคดีแรก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย”	5
5. การคุ้มครองสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมของไทย “ชาวมานิ”	7
6. สิทธิร่างกายได้ตามเพศวิถีของนิสิต นักศึกษา และบัณฑิต	8
7. สิทธิการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย	9
8. การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่พันโทษสามารถประกอบอาชีพหมอนวดได้ทันทีโดยไม่ต้องรอ 1 ปี	9
9. สิทธิของเด็กปฐมวัยได้รับการดูแลและพัฒนาจากรัฐตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย	10
10. การคุ้มครองสิทธิเด็กข้ามชาติเข้าเมืองไม่ให้ถูกกักตัวไว้ใน ตม.	11
ประเด็นด้อย (ถดถอย)	
1. กรณี 15 ศพ ยะลา..สันสะเทือนองคาพยพไฟใต้	13
2. ฟ้องปิดปาก (SLAPPS)ชาวบ้าน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน	14
3. นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักประชาธิปไตย ถูกข่มขู่ คุกคาม และทำร้าย	15
4. กรณีผู้ถูกควบคุมตัวขาดอากาศจนหมดสติ ในค่ายทหาร (ประเด็นเรื่องการซ้อมทรมาน)	17
5. การไล่รื้อหาบเร่แผงลอยใน กทม.	18
6. นโยบาย “ทวงคืนผืนป่า”	19
7. เลื่อนการยกเลิกการใช้สารพิษพาราควอตและคลอร์ไพริฟอสออกไป 6 เดือนและไม่ยกเลิกการใช้ไกลโฟเซตเปลี่ยนเป็นจำกัดการใช้	21
8. สตช. ยกเลิกรับสมัคร “นักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง” ถาวร	23
9. คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	24
10. ตำรวจละเมิดสิทธิมนุษยชน ซ้อมทรมาน ยัดข้อหาประชาชน	25

รายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2562 วันสิทธิมนุษยชนสากล

10 เดือน (ก้าวหน้า) 10 ด้อย (ถดถอย)

10 ธันวาคม 2562 เวลา 11.00 – 12.00 น.

ณ สำนักงานกลางนักเรียนคริสเตียน(สนค.) เชียงสะพานหัวช้าง พญาไท ราชเทวี กรุงเทพฯ

สถานการณ์ 10 เดือน (ก้าวหน้า)

1. การเลือกตั้ง ปี 2562 : สิทธิของประชาชนในการกำหนดและการมีส่วนร่วมในอำนาจการปกครองประเทศภายหลังการยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ภายหลังการยึดครองอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช. เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จนมีการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 500 คนเมื่อวันอาทิตย์ที่ 24 มีนาคม 2562 ภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 ได้กำหนดระบบการเลือกตั้งเป็นแบบจัดสรรปันส่วนผสม โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน มาจากระบบแบ่งเขตคะแนนสูงสุด 350 คน และมาจากระบบบัญชีรายชื่ออีก 150 คน และกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเสนอชื่อของพรรคการเมืองโดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่มากจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรี จนส่งผลให้พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งก็ตาม แต่ผลการเลือกตั้งได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าถึงเจตจำนงของประชาชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาจากเสียงของฝ่ายรัฐบาลจำนวน 255 เสียงและเสียงฝ่ายค้านจำนวน 245 คน ซึ่งมีเสียงก้ำกึ่งกันเป็นอย่างมาก อันทำให้มีพรรคฝ่ายค้านที่เข้มแข็งในสภาผู้แทนราษฎร

แม้โดยเจตจำนงของรัฐธรรมนูญ 2560 โดยมีบทบัญญัติหลายประการที่มุ่งหมายที่จะสืบทอดอำนาจ คสช. โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อไปได้อย่างน้อย 5 ปี โดยเฉพาะการให้อำนาจวุฒิสภาที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้งของ คสช. กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้ง อำนาจของฝ่ายตุลาการ และเหตุปัจจัยอื่น ๆ ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าการเลือกตั้ง 2562 เป็นการเลือกตั้งที่ไม่เสรีและยุติธรรม แต่การเลือกตั้งได้ส่งผลให้สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนหลายด้านดีขึ้น ประกอบด้วย

1. สถาบันสภาผู้แทนราษฎรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล โดยการออกกฎหมาย การตั้งกระทู้ การอภิปรายทั่วไป การเสนอญัตติ การทำงานผ่านคณะกรรมการสามัญหรือวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิโดยผ่านสถาบันผู้แทนราษฎร
2. สิทธิประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น มีการยกเลิกประกาศและคำสั่ง คสช. หลายฉบับที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะที่กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีที่พลเรือนถูกหาว่ากระทำความผิด

- เกี่ยวกับความมั่นคง พรรคที่มีแนวคิดและนโยบายก้าวหน้าของคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดฝ่ายค้านและกลไกการตรวจสอบที่เข้มแข็งโดยสภาผู้แทนราษฎร การเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2560
3. สิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบางและกลุ่มคนชายขอบ มีความเชื่อมั่นในการเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตนมากขึ้น ทั้งในเรื่องสิทธิชุมชน สิทธิในที่ดินทำกิน แรงงาน LGBTQ สิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง และการเรียกร้องให้มีการเรียกร้องให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เกิดขึ้นในยุค คสช. และในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งพรรคการเมืองและนักการเมืองที่เป็นปากเป็นเสียงของประชาชนในภูมิภาคดังกล่าว ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้าสู่รัฐสภาจำนวนมาก
 4. เกิดการเคลื่อนไหวที่จะให้มีการยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งการเคลื่อนไหวเพื่อเสนอกฎหมายเข้าชื่อโดยประชาชน เพื่อส่งเสริมและปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนเช่น ร่าง พ.ร.บ. จัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ร่างพ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.....ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย รวมทั้งความริเริ่มที่จะให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการเลือกตั้งและบรรยากาศประชาธิปไตยมากขึ้น แต่กลุ่มที่ยึดครองอำนาจทางการเมืองโดยหนทางที่ไม่ชอบธรรม ยังคงพยายามที่จะจำกัดและลดทอนสิทธิทางการเมืองของประชาชน ดังจะเห็นได้จากบทบาทของกองทัพที่ผู้นำบางคนออกมาปราศรัยเคลื่อนไหวและเติบโตของพลังประชาธิปไตยเป็นระยะ ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการข่มขู่คุกคามประชาธิปไตย และบทบาทของตุลาการบางคนที่ถูกหลายฝ่ายมองว่าเป็นเครื่องมือในการจำกัดตัดตอนความเข้มแข็งของประชาธิปไตย

2. ความคืบหน้ากรณีการหายตัวไปของนายพอลละจี รักจงเจริญ หรือ บิลลี่

นายพอลละจี รักจงเจริญ หรือ บิลลี่ เป็นหลานชายของ ‘ปู่คออี้’ ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงในผืนป่าแก่งกระจาน จังหวัด เพชรบุรี และเป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชาวกะเหรี่ยงแห่งบ้านบางกลอยบน-ใจแผ่นดินโดยบิลลี่เป็นผู้นำรุ่นใหม่ของชาวกะเหรี่ยง เคลื่อนไหวร่วมกับชาวบ้านที่ถูกบังคับขับไล่ออกจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และเตรียมฟ้องคดีต่อเจ้าหน้าที่ กรณีการเข้ารื้อทำลายบ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวกะเหรี่ยงกว่า 20 ครอบครัว เมื่อปี 2554 ต่อมาในวันที่ 17 เมษายน 2557 บิลลี่เดินทางออกจากหมู่บ้านโป่งลึก-บางกลอย เพื่อไปตัวอำเภอแก่งกระจาน และมีพยานพบเห็นบิลลี่เป็นครั้งสุดท้าย ระบุว่า บิลลี่ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจับกุมตัวแล้วหายไป โดยไม่ทราบชะตากรรม ทั้งนี้ นายชัยวัฒน์ ลิ้มลิขิตอักษร อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และเจ้าหน้าที่อุทยานฯ นำตัวบิลลี่ไป และยอมรับว่า ควบคุมตัวบิลลี่ไว้จริง โดยให้เหตุผลว่าบิลลี่มีน้ำผึ่งป่าไว้ในครอบครองจึงเรียกไปตักเตือนแต่ได้ปล่อยตัวไปแล้ว

ต่อมาในช่วงต้นปี 2561 เมื่อกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือ (DSI) ได้รับคดีการหายตัวไปของบิลลี่ไปเป็น ‘คดีพิเศษ’ และองค์กรด้านสิทธิเรียกร้องการสูญหายไปของบิลลี่ว่าเป็น ‘การถูกบังคับให้สูญหาย’ (forced disappearance) ซึ่งมีนัยของการที่บุคคลหนึ่งถูกอุ้มหายไปโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรงตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามแสดงเจตนาว่าจะเข้าเป็นภาคีไว้แล้ว จากการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จากพฤติการณ์ของกลุ่มคนร้ายที่กระทำความผิดครั้งนี้เข้าข่ายลักษณะเป็นการฆาตกรรมโดยทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับสูญหาย จนศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง อนุมัติหมายจับนายชัยวัฒน์ ลิ่มลิขิตอักษร และพวกรวม 4 ราย คดีฆาตกรรมนายพอลละจี เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2562 ต่อมาวันที่ 12 พฤศจิกายน 2562 นายชัยวัฒน์ และพวก 4 ราย ได้แก่ นายชัยวัฒน์ ลิ่มลิขิตอักษร ผู้ต้องหาที่ 1 นายบุญแทน บุษราคัม ผู้ต้องหาที่ 2 นายธนเสฏฐ์ หรือไพฑูรย์ แซ่มเทศ ผู้ต้องหาที่ 3 และนายกฤษณพงศ์ จิตต์เทศ ผู้ต้องหาที่ 4 เดินทางเข้ามอบตัว เจ้าหน้าที่นำตัวส่งศาลอาญาฯ และศาลอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว

ประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ การดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจของรัฐ กระทำต่อประชาชนโดยไม่ชอบ เช่นต่อผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ มักล่าช้าและล้มเหลว ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม เจ้าหน้าที่มักพ้นผิดลอยนวล (impunity) ไม่ถูกลงโทษทั้งในทางวินัย ทางแพ่ง และทางอาญา ในกรณีการถูกบังคับให้หายสาบสูญของบิลลี่การร้องเรียนของครอบครัวเหยื่อใช้เวลา 5 ปี กว่า คดีจะเดินทางมาถึงจุดนี้ได้

ในช่วงหลายปีมานี้ มีความพยายามจากภาคประชาชนที่จะผลักดันร่างกฎหมายชื่อว่า “พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.....” ซึ่งเป็นกฎหมายที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี หรือ CAT และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ หรือ CED เพื่อแก้ปัญหาอย่างบิลลี่และนายสมชาย นิละไพจิตร (รวมถึงคนที่สูญหายไปอีกหลายต่อหลายคน) เนื้อหาสำคัญๆ เช่น การกำหนดให้การทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญโดยเจ้าหน้าที่เป็นความผิดทางอาญา โดยกำหนดองค์ประกอบของความผิดให้สอดคล้องกับอนุสัญญาทั้งสองฉบับดังกล่าว กำหนดมาตรการในการป้องกันไม่ให้ประชาชนที่ถูกจับหรือถูกควบคุมตัวถูกทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญ คุ้มครองพยาน การคุ้มครองและการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในการดำเนินคดี ให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พิจารณาคดีโดยระบบไต่สวน โดยศาลคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นต้น

อนึ่ง มีคดีอาชญากรรมร้ายแรงที่เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐอีกมากมาย ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ได้แก่ คดีอุ้มฆ่า อุ้มหาย และอุ้มทรมาน ที่กระบวนการยุติธรรมไทยไม่เต็มใจหรือล้มเหลวที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แม้เจ้าหน้าที่ระดับสูงจำนวนน้อยจำนวนหนึ่งถูกสอบสวนหรือไต่สวน หรือฟ้องร้องดำเนินคดีในกรณีละเมิดสิทธิ

มนุษยชนร้ายแรงดังกล่าว แต่อาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีเจ้าหน้าที่คนใดเลยถูกลงโทษเลย เช่น กรณีของ นายความสมชาย นิละไพจิตร นอกจากนั้นยังมีหลายกรณีที่มีผู้ร้องเรียนว่าถูกเจ้าหน้าที่ที่ซ้อมทรมาน ผู้ร้องเรียนเพื่อแสวงหาความยุติธรรมกลับถูกฟ้องร้องดำเนินคดีและต้องรับโทษเสียเอง ดังเช่นกรณีของก้านโน้เต๊ะเต็งจากจังหวัดชายแดนใต้ เป็นต้น กรณีของบิลลี่ แม่พนักงานสอบสวนจากกรมสอบสวนคดีพิเศษจะตั้งข้อหาและศาลได้ออกหมายจับ นายชัยวัฒน์ ลิมลิตชิตอักษร กับพวกแล้วก็ตาม ก็ยังต้องจับตาตุลาการดำเนินคดีต่อไปว่าในการสูญหายและเสียชีวิตของบิลลี่ กระบวนการยุติธรรมไทยจะหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และคืนความยุติธรรมให้แก่ครอบครัวของบิลลี่ได้หรือไม่

3. การประกาศแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

โดยที่หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน หรือหลักการ UNGPs เป็นมาตรฐานสากลที่ได้รับการรับรองจากสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2554 อันเป็นผลสืบเนื่องจากการการแข่งขันและขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ ในเชิงบวก การพัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน แต่ในขณะเดียวกันในเชิงลบ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าว ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะภาวะโลกร้อน (global warming) การละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิด้านแรงงาน การใช้แรงงานเด็ก แรงงานทาส และการค้ามนุษย์ สิทธิในที่ดินทำกิน สิทธิในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชนและสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง เป็นต้น โดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจ/โครงการ/กิจการขนาดใหญ่หลายกรณีส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเกิดการกระตุ้นตัวของภาคประชาสังคมทั่วโลกที่เรียกร้องให้ผู้ดำเนินธุรกิจมีรับผิดชอบต่อผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าว

รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญ จำเป็น และเร่งด่วนในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน จึงได้กำหนดให้ประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญภายใต้วาระแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน จึงมอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการขับเคลื่อนหลักการ UNGPs และจัดทำ “แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน”

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2562 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะที่ 1 (2562-2565) โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวจัดทำขึ้นภายใต้กรอบหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Right: UNGPs) ซึ่งให้ความสำคัญกับ 3 เสาหลักด้านการคุ้มครอง การเคารพ และการเยียวยา โดยสาระสำคัญประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักที่ต้องเร่งแก้ไข คือ เรื่องแรงงาน ชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และการลงทุนระหว่างประเทศ รวมทั้งบริษัทข้ามชาติ ซึ่งการทำแผนดังกล่าวจะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนของไทย

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ภาคธุรกิจจะต้องรับทราบและเตรียมความพร้อมในการนำแผนปฏิบัติการฯ ไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ หนึ่งในมาตรการสำคัญที่สามารถช่วยส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนได้ คือ หลักการเงินที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Financing ซึ่งสนับสนุนให้สถาบันการเงินมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบ โดยนำผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ให้สินเชื่อ ทั้งมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และ

ธรรมาภิบาล มาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนการลงทุนอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มากกว่าการคำนึงถึงเฉพาะประโยชน์ของบริษัทตนเองเท่านั้น บนหลักการ Win – Win กล่าวคือ ธุรกิจก้าวไกลในขณะที่สังคมก็พัฒนาไปพร้อมกัน

อย่างไรก็ตาม นอกจากการดำเนินการจนได้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ดังกล่าวแล้ว การปฏิบัติตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ประเทศไทยมีกมिनโยบายและแผนปฏิบัติการด้านต่างๆ ที่สวยหรูแต่ล้มเหลวในการนำไปปฏิบัติ การติดตามเพื่อตรวจสอบให้รัฐบาลและกลไกต่างๆ ของรัฐ นำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ) ที่ทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบแผนปฏิบัติการระดับชาติ ดังกล่าว สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือภาคประชาสังคม

4. กรณีหมู่บ้านกะเหรี่ยงแห่งลำห้วยคลิตี้ล่าง: คดีสิ่งแวดล้อมและชุมชนคดีแรก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย”

คดีกรณีปนเปื้อนสารตะกั่วในลำน้ำคลิตี้ที่กาญจนบุรี เป็นการต่อสู้ของชุมชนกะเหรี่ยงคลิตี้ล่างอย่างต่อเนื่องยาวนานมา 19 ปีมาแล้ว และกลายเป็นบทเริ่มต้นของการใช้บรรทัดฐานใหม่ในสังคมไทยว่า ผู้ใดที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะนิติบุคคล หรือตัวบุคคลเองจะต้องรับผิดชอบ แม้ว่าจะมีการปิดบริษัทไปแล้ว แต่กรรมการของบริษัทนั้นก็จะต้องรับผิดชอบอยู่

เนื่องจากน้ำลำห้วยคลิตี้มีปัญหาเพราะสัตว์เลี้ยงอย่างเช่นวัวควายล้มตาย น้ำมีกลิ่นเหม็น และที่ทำให้รู้ชัดก็คือฝูงเป็ดที่ลงไปน้ำตายหมดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวชาวบ้าน นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคลิตี้ล่าง จึงได้ร่วมกับชาวบ้านไปยื่นเรื่องให้ทางอำเภอเข้ามาช่วยทำความสะอาดลำน้ำ และหาต้นตอของความเป็นพิษของห้วยคลิตี้ ทางอำเภอให้งบมาทำน้ำประปาเพื่อจะได้ไม่ต้องพึ่งน้ำจากลำห้วย แต่ไม่สามารถช่วยทำให้ลำน้ำดีขึ้นได้

กระทั่งในปี 2541 ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ศึกษากระเหรี่ยงและพัฒนา ได้เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านคลิตี้ร้องเรียนต่อกรมควบคุมมลพิษให้ตรวจสอบการปนเปื้อนของตะกั่วในห้วยคลิตี้ ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เพราะเกิดเหตุรั่วไหลของน้ำจากบ่อเก็บกักตะกอนหางแร่ (Tailing Pond) จากกิจกรรมการแต่งแร่ตะกั่วของโรงแต่งแร่ บริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด ลงสู่ห้วยคลิตี้ ทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อสุขภาพของคนในหมู่บ้าน ตลอดจนเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จนนำไปสู่การฟ้องคดีโดยชาวบ้านคลิตี้ 8 คน ฟ้อง บริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด กับผู้บริหารบริษัทเป็นจำเลย รวม 2 ราย

ต่อมาศาลฎีกามีคำพิพากษา ที่ 15219/2558 สั่งให้จำเลยร่วมกันชำระเงินค่าเสียหายแก่โจทก์ และให้จำเลยแก้ไขฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ ด้วยค่าใช้จ่ายของจำเลยทั้งสอง จนกว่าลำห้วยคลิตี้จะกลับมามีสภาพที่สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ตามมาตรฐานของทางราชการ และในคดีนี้หลังจากบริษัทตะกั่วฯ จำเลยกับพวกชำระเงินค่าเสียหายแก่โจทก์แล้ว จำเลยละเลยไม่ดำเนินการตามคำพิพากษาศาลฎีกาในส่วนของการแก้ไขฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ โจทก์จึงยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดกาญจนบุรี ขอให้เรียกจำเลยมาไต่สวนข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการดำเนินการฟื้นฟูตามคำพิพากษาศาลฎีกา แต่ศาลยกคำร้องเนื่องจากไม่ปรากฏว่าจำเลยไม่ดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ตามคำพิพากษา

กระทั่งเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562 ทนายความจากสภาทนายความ ร่วมกับมูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดกาญจนบุรี ขอให้กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกในคดีนี้ และอยู่ระหว่างดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ ปี 2561-2563 ในวงเงิน 454,762,865.73 บาท ตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด เข้ามาดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้แทนจำเลย โดยให้จำเลยเสียค่าใช้จ่ายที่กรมควบคุมมลพิษดำเนินการไป ตามนัยของมาตรา 358 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งศาลจังหวัดกาญจนบุรี มีคำสั่งนัดไต่สวนโจทก์ จำเลย และกรมควบคุมมลพิษ จากนั้นศาลมีคำสั่งอนุญาตให้กรมควบคุมมลพิษ เข้ามากระทำการฟื้นฟูแทนผู้ประกอบกรทำได้ และทำรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเรื่องการฟื้นฟูมาเสนอต่อศาล เพื่อที่จะนำไปสู่การบังคับคดีกับผู้ประกอบกรที่ไม่ยอมมาฟื้นฟู *กรณีนี้ถือว่าเป็นคดีแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่*

ศาลมีคำสั่งแบบนี้

คดีนี้สามารถเป็นบรรทัดฐานได้ว่า

“กรณีชุมชนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการฟื้นฟู หากมีคำพิพากษาว่าให้ผู้ประกอบการดำเนินการฟื้นฟูแก้ไขมลพิษ แต่ผู้ประกอบการยังเพิกเฉย ก็จะเป็นช่องทางนำไปสู่การบังคับคดีได้ โดยอาจจะประสานงานกับหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจ เช่น กรมควบคุมมลพิษ หรือกรมต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เข้ามาดำเนินการแก้ไข และหลังจากนั้นให้กรมฯ ดังกล่าวไปเรียกเอาค่าใช้จ่ายจากผู้ก่อมลพิษ สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางนำไปแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชนได้”

จะเห็นได้ว่ากรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมาย ในการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมทั้งประสานเพื่อให้มีการดำเนินการฟื้นฟู ระวังเหตุที่อาจเป็นอันตรายจากมลพิษในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนมลพิษ โดยกรมควบคุมมลพิษได้มีหนังสือถึงศาลในคดีนี้ แจ้งว่าสามารถเข้าดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูลำห้วย คลิตี้ให้มีสภาพที่สามารถใช้อุปโภคได้ตามมาตรฐานของทางราชการแทนจำเลยทั้งสองในคดีนี้ได้ แต่จะต้องไม่รับภาระเพิ่ม นอกเหนือไปจากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

ดังนั้น โจทก์ทั้งแปดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาศาลฎีกา จึงมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้กรมควบคุมมลพิษในฐานะบุคคลภายนอกคดี กระทำการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ให้กลับมาสามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ตามมาตรฐานของทางราชการแทนจำเลยทั้งสอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 358 วรรคหนึ่ง และให้ถือว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ให้สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ตามมาตรฐานของทางราชการเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 358 วรรคสอง

สรุปได้ว่า คำสั่งของศาลในคดีนี้ถือเป็นบรรทัดฐานคดีแรกในการยืนยันหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมว่าหากผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ชุมชนผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ในคดีสามารถร้องขอต่อศาล เพื่อให้หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่และมีความเชี่ยวชาญเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาและเรียกค่าใช้จ่ายทั้งหมดจากผู้ประกอบการได้ โดยไม่ต้องไปฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีใหม่ซึ่งต้องใช้ระยะเวลานาน

5. การคุ้มครองสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมของไทย “ชาวมานี”

ด้วยสภาพสังคมและวิถีชีวิต การอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย ทำให้ชาวมานีเป็นกลุ่มเปราะบาง ทั้งบางส่วนไม่มีบัตรประชาชนจึงตกหล่นจากการรับรองสถานะความเป็นพลเมือง ทั้งที่เป็นกลุ่มคนติดแผ่นดินอาศัยอยู่เทือกเขาบรรทัดมานานกว่าพันปี ทำให้ไม่ได้รับการดูแลและคุ้มครองสิทธิที่จำเป็นรวมถึงบริการสุขภาพ

ในอดีตเมื่อเจ็บป่วยชาวมานีจะดูแลรักษาตนเองตามภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ใช้สมุนไพรที่ปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลง เพราะพื้นที่ป่าลดลง เมื่อมีอาการหนักจะขอความช่วยเหลือจากคนคุ้นเคยพาไปโรงพยาบาลที่ใกล้ที่พักอาศัย ซึ่งหน่วยบริการในพื้นที่จะให้การสงเคราะห์เพราะทราบดีว่าชาวมานีส่วนใหญ่ไม่มีเงิน และไม่สามารถจ่ายค่ารักษาพยาบาลเองได้ ขณะที่หน่วยบริการไม่สามารถเบิกจ่ายจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ เพราะเป็นกลุ่มที่ยังไม่ได้รับสิทธิบัตรทอง จากสถานการณ์เช่นนี้ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และ สปสช. เขต 12 สงขลา จึงได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อรับรองสถานะกลุ่มชาวมานีในความเป็นคนสัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต เพราะมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ

โดยร่วมมือกับหน่วยบริการสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้ที่ดูแล ในพื้นที่ที่มานีอาศัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มมานี นักวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักทะเบียนราษฎรอำเภอ และโรงพยาบาล เพื่อค้นหาและสนับสนุนให้ชาวมานีได้มีบัตรประจำตัวประชาชน

จนมีการประกาศใช้แนวทางปฏิบัติและประชุมชี้แจงหน่วยบริการและผู้เกี่ยวข้องในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2561 “ให้ชาวมานีทุกคนสามารถเข้ารับบริการสาธารณสุขที่หน่วยบริการสุขภาพของรัฐได้ทุกแห่งโดยไม่ต้องมีการส่งตัว เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่มานีจำเป็นต้องย้ายที่อยู่ตามห้วงโซ่อาหาร” ตลอดจนจนหน่วยบริการสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ร่วมจัดบริการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ที่จำเป็นตามวิถีชีวิต และความต้องการของกลุ่มมานี เช่น การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันการโรค การดูแลสุขภาพด้านอนามัยแม่และเด็ก การรักษาพยาบาลกรณีอุบัติเหตุและเจ็บป่วยฉุกเฉิน การให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

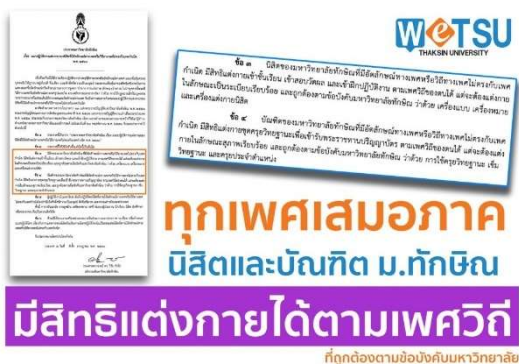
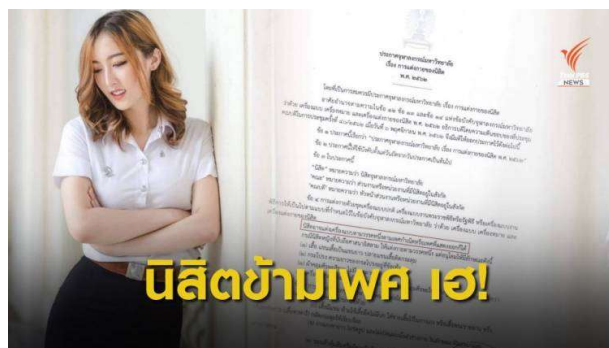
การดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ ณ เดือนพฤศจิกายน 2562 มีขบวนการที่อาศัยในพื้นที่ จังหวัดสงขลา สตูล ตรัง และ พัทลุง จำนวน 376 คน(จากประมาณการว่ามีจำนวน 500 คน) มีบัตรประจำตัวประชาชน และได้รับการลงทะเบียนสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และจากการมีบัตรประชาชนนี้จะทำให้ขบวนการได้รับสิทธิสวัสดิการของรัฐอื่นๆ เช่น สวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเด็ก ตลอดจนสิทธิทางการเมืองในฐานะพลเมืองไทย

6. สิทธิร่างกายได้ตามเพศวิถีของนิสิต นักศึกษา และบัณฑิต

จากสถิติการร้องเรียนความไม่เป็นธรรมไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลพ.) ตาม พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พบว่าตั้งแต่ปี 2558-2560 มีผู้เสียหาย 22 คน ส่วนใหญ่พบในสถาบันการศึกษา เช่น การบังคับให้แต่งกาย หรือ ไว้ทรงผมตามเพศกำเนิด การเลือกปฏิบัติในการฝึกสอน รับเข้าทำงานในวิชาชีพครู รวมถึงการสวมชุดครุยตามเพศสภาพเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร แต่จากกรณีดังกล่าวยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ยังถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน หากมาตรฐานของสังคมยังหยุดอยู่ที่การวัดความสามารถที่ว่าใคร เป็นเพศชาย หรือหญิง

อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งได้รับรองสิทธิการแต่งกายของผู้มีความหลากหลายทางเพศตามเพศวิถี โดยเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2562 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ออกประกาศจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง การแต่งกายของนิสิต พ.ศ. 2562 ให้นิสิตอาจแต่งเครื่องแบบและชุดสุภาพตามเพศกำเนิดหรือเพศที่แสดงออกได้ โดยลงประกาศไว้ ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2562 เรื่อง การแต่งกายของนิสิต 7 ข้อ

จากข้อเท็จจริงย้อนหลังพบว่า เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2560 มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ออกประกาศ “แนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตมีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิด พ.ศ.2560” ซึ่งอนุญาตให้นิสิตแต่งกายเข้าชั้นเรียน เข้าสอบวัดผล เข้าฝึกปฏิบัติงาน และแต่งชุดครุยตามเพศวิถีตนได้ และตั้งแต่

ออกประกาศฉบับนี้ ก็ยังไม่มีปัญหาหรือความวุ่นวายใดๆ เกิดขึ้น ซึ่งประกาศของมหาวิทยาลัย ได้ระบุไว้ชัดเจนแล้ว “หากผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย กลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ ช่มแครงผู้ร่วมงาน นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือประชาชน ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศวิถีทางเพศที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดถือว่าผิดวินัย” และภายหลังจากนั้นได้มีอีกหลายมหาวิทยาลัยที่ออกประกาศอนุญาตให้แต่งกายตามเพศสถานะได้ อาทิเช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

7. สิทธิการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

เนื่องจากได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 34) พ.ศ.2562 ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2562 ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องได้รับสิทธิในการประกันตัว และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

จากกฎหมายเดิมได้กำหนดให้การปล่อยชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไปต้องมีประกัน แต่เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว ได้กำหนดอัตราโทษขยายเป็นจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไปต้องมีประกัน แต่จะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ เพื่อไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ต้องมีประกันหรือหลักประกันไว้ต่อเจ้าพนักงานหรือศาลจนเกินสมควร หากศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุอันตราย ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับการปล่อยชั่วคราวมากขึ้น และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคห้า ที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี โดยคำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้”

นอกจากนี้ กฎหมายได้คุ้มครองความปลอดภัยแก่สาธารณชนไม่ให้ได้รับอันตรายจากผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่หลบหนี โดยให้ศาลอาจมีคำสั่งแต่งตั้งเจ้าพนักงานศาล ให้ดำเนินการแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือถ้ามีเหตุหรือถ้ามีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันที่ ก็นำผู้มีอำนาจจับผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ และเมื่อจับได้แล้ว ให้นำผู้ถูกจับไปยังศาลโดยเร็ว

8. การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่พ้นโทษสามารถประกอบอาชีพหมวดได้ทันทีโดยไม่ต้องรอ 1 ปี

โดยที่พระราชบัญญัติสถานการณ์ประกอบอาชีพเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เมื่อพ้นโทษแล้วจะประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ (หรือเป็นหมอนวด) ได้นั้น ต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งรวมถึงต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ก่อนวันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน

จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้ที่พ้นโทษไม่มีโอกาสในการประกอบอาชีพได้ทันที ทั้งๆที่กรมราชทัณฑ์มีนโยบายในการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ เช่น การให้บริการนวด เพื่อประกอบอาชีพได้เมื่อพ้นโทษ และผู้พ้นโทษไม่มากระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งเป็นมาตรการความปลอดภัยทางสังคมที่จำเป็นต้องให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษทันที อีกทั้งอาชีพการให้บริการเพื่อสุขภาพ (การนวด) เป็นอาชีพที่มีต้นทุนในการประกอบอาชีพต่ำ เป็นทักษะที่ติดตัวไปกับผู้ประกอบอาชีพ สามารถฝึกฝนได้ในระยะเวลาสั้น ผู้ต้องขังสามารถสร้างรายได้โดยไม่ยาก ทั้งอยู่ในเรือนจำและพ้นโทษออกไป

การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสถานการณ์ประกอบอาชีพเพื่อสุขภาพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2562 โดยมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2562 ยกเลิก (2) ของ ข. ในโดยที่มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสถานการณ์ประกอบอาชีพเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 อันเป็นการยกเลิกลักษณะต้องห้ามที่ยกเว้นว่าต้องมีระยะเวลา 1 ปีจึงจะ

ประกอบอาชีพผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้ ถือเป็นการสร้างโอกาสให้กลุ่มบุคคลผู้เคยกระทำ ความผิดสามารถเข้าสู่การประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้ทันทีนั้น เป็นกลไก สำคัญในการป้องกันมิให้ผู้เคยกระทำผิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อ การปรับปรุงผู้กระทำผิด (Rehabilitation) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อนำผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม (Resocialization)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 26 วรรคหนึ่ง “การตรากฎหมาย ที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบु เหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย”

มาตรา 40 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติหรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา” และสอดคล้องกับ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การ คุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

9. สิทธิของเด็กปฐมวัยได้รับการดูแลและพัฒนาจากรัฐตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เนื่องจากการตราพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ในการคุ้มครองสิทธิของเด็กปฐมวัย (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี) ซึ่งเป็นหลักประกันให้เด็กปฐมวัยที่อยู่ในช่วงวัยสำคัญได้รับการอบรมเลี้ยงดู พัฒนา ให้การศึกษา และได้รับการปกป้องเป็นพิเศษ โดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายกำหนดกรอบแนวทางให้หน่วยงาน ของรัฐและเอกชนต้องดำเนินการดังนี้

- (1) ให้มารดาได้รับการดูแลในระหว่างตั้งครรภ์เพื่อให้บุตรที่อยู่ในครรภ์มีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี
- (2) ให้เด็กปฐมวัยอยู่รอดปลอดภัยและได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการล่วงละเมิดไม่ว่าในทางใด
- (3) ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สม กับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้อง กับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษ
- (4) สร้างคุณลักษณะให้เด็กปฐมวัยมีอุปนิสัยใฝ่ดี มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถซึมซับสุนทรียะและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้
- (5) บ่มเพาะเจตคติของเด็กปฐมวัยให้เคารพคุณค่าของบุคคลอื่น มีจิตวิญญาณของการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างเสมอภาค และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก
- (6) ให้ผู้ดูแลเด็กปฐมวัยได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มารดาได้รับการ ดูแลในระหว่างตั้งครรภ์

นอกจากนี้กฎหมายได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง บิดา มารดา และผู้ปกครอง มีหน้าที่ดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย และดำเนินการให้เป็นไป ตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มี มติเห็นชอบ “มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ” เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2562 ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต้น

เพื่อให้ทุกหน่วยงานและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั่วประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงาน และยกระดับคุณภาพ รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือประกันคุณภาพภายใน เพื่อรองรับการตรวจประเมินจากต้นสังกัด และภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านที่ 1 การบริหารจัดการ มาตรฐานด้านที่ 2 กระบวนการดูแลจัดประสบการณ์ เรียนรู้ และเล่น และมาตรฐานด้านที่ 3 คุณภาพเด็กปฐมวัย

ดังนั้น การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยหากเป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ จะส่งผลให้นักเรียน (ก่อนประถมศึกษา) จำนวน 2,701,000 คน (ปี 2558) มีพัฒนาการสมวัย พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจ ในวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง ทั้งทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต และโภชนาการ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกแห่ง มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย และการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และการเรียนรู้มีมาตรฐานเท่าเทียมกัน และครอบครัวและชุมชนได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเข้ามาดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายให้กับเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างถ้วนหน้า สิทธิของเด็กปฐมวัยจึงได้รับการคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนด

แต่อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมายดังกล่าว อาจจะสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2560 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แต่การดำเนินการในทางปฏิบัติจำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาคประชาสังคม

10. การคุ้มครองสิทธิเด็กข้ามชาติเข้าเมืองไม่ให้ถูกกักตัวไว้ใน ตม.

เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2562 หัวหน้าส่วนราชการ ๗ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงแรงงานได้ ร่วมลงนามในพิธีลงนามบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding – MoU) เรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ

บันทึกความเข้าใจดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและแนวทางปฏิบัติงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการไม่กักตัวเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าว โดยจะให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การภาคเอกชน หรือองค์กรภาคประชาสังคม และหามาตรการในการช่วยเหลือในระยะยาว ซึ่งเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก บัญญัติให้การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2562 และตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอขององค์กรสิทธิมนุษยชนเห็นว่า แม้ว่าบันทึกความเข้าใจฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการและแนวทาง เพื่อคุ้มครองเด็กผู้เข้าเมืองไม่ให้ถูกการกักตัว แต่ยังคงจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องประเด็นความเป็นเอกภาพของครอบครัว โดยเฉพาะแม่ผู้เข้าเมืองควรได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับลูกในสถานสงเคราะห์ หรือกลับสู่ชุมชนได้ แต่ต้องประกันตัวออกไปโดยการวางหลักทรัพย์ด้วยเงินที่สูงเกินไป อีกทั้งการ

ประกันตัวยังไม่ครอบคลุมถึงพ่อของเด็ก อีกทั้งสำหรับผู้เข้าเมืองส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ลี้ภัย ซึ่งถูกห้ามไม่ให้ทำงานระหว่างอยู่ในประเทศไทย รัฐบาลไทยจึงควรปฏิบัติให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

รายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2562 วันสิทธิมนุษยชนสากล 10 ธันวาคม 2562

สถานการณ์ 10 ด้อย (ถดถอย)

1. กรณี 15 ศพ ยะลา..สันตะเทือนองคพายไฟไฟได้

เมื่อวันที่ 5 พ.ย.2562 เวลาประมาณ 23.25 เหตุเกิดพื้นที่หมู่ 5 ต.ลำพะยา อ.เมือง จ.ยะลา กลุ่มติดอาวุธได้ใช้อาวุธปืนสงครามยิงถล่มชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านและมีผู้เสียชีวิต 15 ราย ซึ่งประกอบไปด้วย ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) จำนวน 4 ราย โดย 1 ใน 4 รายนั้นเป็นแพทย์ประจำตำบลด้วย, ราษฎร จำนวน 6 ราย, พนักงานข้าราชการ 1 ราย, อาสาสมัครรักษาหมู่บ้าน จำนวน 2 ราย, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (ผรส.)จำนวน 2 ราย โดยประกอบไปด้วยผู้นับถือศาสนาพุทธจำนวน 14 ราย และอิสลามจำนวน 1 ราย ซึ่งเป็นผู้หญิง 3 ราย และผู้ชาย 12 ราย นอกจากนี้ยังมีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวน 5 ราย ประกอบไปด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (ผรส.) จำนวน 1 ราย ราษฎร จำนวน 2 ราย ,ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) จำนวน 1 ราย อาสาสมัครรักษาหมู่บ้าน จำนวน 2 ราย จำแนกศาสนาพุทธ 3 ราย อิสลาม 2 ราย โดยทั้ง 5 ราย บางส่วนยังคงรับการรักษาที่โรงพยาบาลและบางส่วนสามารถกลับบ้านได้

การกระทำของกลุ่มคนดังกล่าว เป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างรุนแรง โดยเฉพาะสิทธิต่อชีวิต โดยมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากเป็นชาวไทยพุทธ บางส่วนเป็นชาวมลายูมุสลิม บางคนเป็นเจ้าของที่รัฐและอดีตเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายพลเรือนที่ช่วยกันทำหน้าที่ที่เป็นอาสาสมัครป้องกันหมู่บ้านในวันเกิดเหตุ

ด้วยเหตุดังกล่าว การดำเนินการค้นหาและจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย อีกทั้งการสืบค้นหาความจริงเกี่ยวกับสาเหตุรากเหง้าของปัญหาการใช้ความรุนแรงโต้ตอบกันทั้งในระดับกรณี ชุมชน และภาพรวมของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานมีความจำเป็นที่จะทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปได้ระดับหนึ่งเพื่อลดความรุนแรงและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงโต้ตอบกัน อีกทั้งทุกฝ่ายต้องมีการเสริมสร้างให้เกิดความอดทนอดกลั้นและความรู้ในการจัดการกับข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางในลักษณะที่มีการสร้างความเกลียดชังให้หมดไป

2. ฟ้องปิดปาก (SLAPPs)ชาวบ้าน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

การฟ้องคดีปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะ หรือการฟ้องปิดปาก (SLAPPs) คือการที่บริษัทเอกชน หรือรัฐ ใช้การฟ้องคดีปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะ เพื่อหยุด ลงโทษ หรือต่อต้านบรรดานักเคลื่อนไหว แกนนำหรือสมาชิกชุมชน หรือประชาชน ที่ออกมาใช้เสรีภาพในการแสดงออก การแสดงความคิดเห็น การร้องเรียน การชุมนุม หรือการมีส่วนร่วมสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ที่กระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของบริษัทเอกชน การดำเนินนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล หรือตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในประเด็นนโยบายสาธารณะต่าง ๆ

การฟ้องคดีปิดปากเป็นมาตรการสำคัญที่ถูกนำมาใช้มากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา สำหรับปี 2562 มีคดีสำคัญ ดังนี้

1. หมู่บ้านข้าราชการตุลาการเชิงดอยสุเทพ (คดีป่าแห้ว)

กรณีปัญหาหมู่บ้านข้าราชการตุลาการเชิงดอยสุเทพ (คดีป่าแห้ว) เป็นคดีระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรม แจ้งความขอหมายจับประมาทโดยการโฆษณาฯ กับแกนนำและสมาชิกแกนนำเครือข่ายขอคืนพื้นที่ป่าดอยสุเทพ ซึ่งเป็นการรวมตัวภาคประชาชนจำนวน 55 องค์กรเพื่อคัดค้านการสร้างพักตุลาการเชิงดอยสุเทพ โดยมีผู้ต้องหาในคดี 2 คนประกอบด้วยนายธีระศักดิ์ รูปสุวรรณ แกนนำเครือข่ายขอคืนพื้นที่ป่าดอยสุเทพ และนายเรืองยศ สิทธิโพธิ์ สมาชิกของเครือข่ายฯ ต่อมาวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562 นายธีระศักดิ์ รูปสุวรรณ และนายเรืองยศ สิทธิโพธิ์ 2 ผู้ถูกกล่าวหา และทนายความจากสมาคมสิทธิเสรีภาพและสมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ได้เดินทางไปที่สำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายคดีอาญา 7 ถนนรัชดาภิเษก โดยพนักงานสอบสวน สน.พหลโยธิน ผู้รับผิดชอบได้มีความเห็นส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมส่งตัวนายธีระศักดิ์ รูปสุวรรณ และนายเรืองยศ สิทธิโพธิ์ ต่อพนักงานอัยการ ขณะเดียวกันทั้งสองคนได้ยื่นหนังสือขอความเป็นธรรมต่ออัยการพิเศษ ฝ่ายคดีอาญา 7

2. บริษัทเหมืองแร่ถ่านหินได้เดินทางเข้าแจ้งความร้องทุกข์ผู้นำชาวบ้าน จำนวน 6 ราย และได้มีการหมายเรียกแล้ว 2 ราย อีก 4 ราย ยังไม่ได้รับหมายเรียก ส่วนสาเหตุที่ชาวบ้านถูกกล่าวหาเกิดมาจากการออกมาเดินขบวนถือป้ายรณรงค์คัดค้านการทำเหมืองแร่ในอ.อมก๋อจังหวังเหนือของประชาชน นักเรียน และนักศึกษากว่า 2,000 คน เนื่องในวันสิ่งแวดล้อมโลก วันที่ 5 มิถุนายน 2562 ก่อนที่จะมีการขึ้นปราศรัยถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการทำเหมืองแร่ถ่านหิน และแกนนำชาวบ้าน 2 รายได้ถูกบริษัทกล่าวหาดำเนินคดีจากคำปราศรัยดังกล่าว

3. คดีนายชัยวัฒน์ ลิมลิตอักษรฟ้องนักวิชาการกะเหรี่ยงฯ และอดีต ผอ.สำนักอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฟ้องหมิ่นประมาท หลังโพสต์ข้อความเกี่ยวกับการครอบครองพื้นที่ในป่าสงวน

4. คดีนักข่าว Voice TV ถูกบริษัทฟาร์มไก่ฟ้องหมิ่นประมาท กรณีทวีตข้อความเกี่ยวกับคดีแรงงานฟาร์มไก่ 14 คน

5. กรณีนายฤกษ์กร ศิลารักษ์ หรือ ป้าย ปากมูล นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกฟ้องหมิ่นประมาท

6. กรณีศาลฎีกาดำเนินคดีต่อสฤณี อาชวานันทกุล และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

7. คดีบริษัทธรรมเกษตรฟ้องหมิ่นประมาทนางสาวสุธารี วรรณศิริ อดีตผู้อำนวยการด้านสิทธิมนุษยชนของฟอร์ตฟาย์ไรต์ ได้เผยแพร่คลิปจากยูทูบซึ่งเป็นคลิปสัมภาษณ์อดีตลูกจ้างของบริษัทธรรมเกษตรฯ ซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติ สัญชาติเมียนมาร์ในประเด็นเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิแรงงาน

8. กรณีบริษัทธรรมเกษตรฟู้ดส์ต่อ งามศุภร์ รัตนเสถียร นักวิชาการ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล จากการเผยแพร่แถลงการณ์ขององค์กรไพร่ดีฟายไรท์ ซึ่งเป็นเพียงแถลงการณ์เรียกร้องให้มีการยุติการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทต่อสุธาวิ วรณศิริ และนาน วิน นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

9. คดีนายสุมิตรชัย หัตถสาร นายความ ถูกนายทุนที่ดินใน จังหวัดลำพูนแจ้งความดำเนินคดี ฐานนำสืบพยานหลักฐานเท็จ พร้อมกับชาวบ้านบ้านสันตบเต่า อีก 2 ราย ขอให้เบิกความเท็จ

3. นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักประชาธิปไตย ถูกข่มขู่ คุกคาม และทำร้าย

ในรอบปี 2562 มีนักสิทธิมนุษยชนถูกทำร้ายร่างกาย ข่มขู่ คุกคาม เกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้งและทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่หน่วยมีการดำเนินการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้น้อยมาก แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐตั้งใจที่จะละเลยต่อหน้าที่ในการปกป้องความปลอดภัยชีวิตของประชาชน ซึ่งความรุนแรงที่กระทำต่อนักกิจกรรมทางการเมืองและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยอยู่ในระดับที่น่าตกใจ และเป็นการใช้ความรุนแรงอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดช่วงเวลาของการทำร้าย สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้สังคมเห็นความไม่ปกติของการเลือกตั้ง และปัญหาเนื่องจากการตั้งรัฐบาลใหม่

1. นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2562 เวลา 13.30 น. ณ มัสยิดอัลซอลิฮีน หมู่ที่ 4 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ได้เกิดเหตุการณ์การข่มขู่คุกคาม นายเอกชัย อิศระทะ ตำแหน่งเป็นนักพัฒนาเอกชน, เลขาธิการคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.ชาติ) และเลขาธิการคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ (กป.อพช.ใต้) ขณะที่กำลังเดินทางไปเข้าร่วมสังเกตการณ์การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุง เพื่อประกอบการพิจารณาคำขอประทานบัตรโครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนของ บริษัท สิงห์ศิลาทอง จำกัด (เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง)

โดยนายเอกชัย ถูกกลุ่มชายฉกรรจ์กลุ่มหนึ่งขัดขวางห้ามไม่ให้เข้าร่วมเวที พร้อมทั้งทำการยึดโทรศัพท์มือถือ รถยนต์ และถ่ายรูปบัตรประจำตัวประชาชนไว้ จากนั้นชายกลุ่มดังกล่าวได้บังคับควบคุมตัวขึ้นรถยนต์ไปกักขังไว้ ณ สถานที่แห่งหนึ่ง จนกระทั่งในช่วงเย็นวันเดียวกันจึงปล่อยตัวออกมาโดยข่มขู่ห้ามไม่ให้แจ้งความดำเนินคดี และห้ามไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับโครงการทำเหมืองหินนี้อีกต่อไป มิเช่นนั้นจะไม่รับรองความปลอดภัยของนายเอกชัยและครอบครัว หลังจากนั้นนายเอกชัยได้ทำการแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จังหวัดสงขลา แต่ขณะนี้ยังไม่มีการจับกุมผู้กระทำความผิด ทำให้นายเอกชัย และครอบครัวอยู่ภายใต้ความหวาดกลัวว่าการคุกคามจะลุกลามต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งในพื้นที่ภาคใต้นั้นกรณีการลักลอบสังหารและคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนนั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการอิทธิพลที่ยากที่จะมีกระบวนการยุติธรรมจะสามารถเอาผิดกับใครได้

ความคืบหน้า เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2562 พ.ต.อ.ทวีศักดิ์ ขำผูด ผู้กำกับการ สภ.ตะโหมด จ.พัทลุง ท้องที่เกิดเหตุ เปิดเผยว่า พนักงานสอบสวนได้ออกหมายจับผู้ต้องหาในคดีนี้แล้ว จำนวน 3 คน โดยมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน และยังอยู่ระหว่างการสอบสวนขยายผล กลุ่มคนที่ร่วมก่อเหตุที่คาดว่าจะยังมีอีกจำนวนหนึ่ง และในวันเดียวกันนี้ นายเอกชัย พร้อมด้วยเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนเดินทางมายื่นหนังสือ ต่อผู้แทนประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (UNOHCHR) เพื่อให้ร่วมหามาตรการในการคุ้มครองอย่างเร่งด่วน รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองกรณี เอกชัย อิศระทะ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชน

กรณีนี้เป็นกรกระทำที่เป็นการข่มขู่ คุกคาม การยึดทรัพย์สิน และการบังคับกักขังนายเอกชัย เป็นการกระทำที่อุกอาจไม่ยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ เป็นการสกัดกั้นการใช้สิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมสาธารณะของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐต้องมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และตามปฏิญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน” (The UN Declaration on Human Rights Defenders) ที่รัฐไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม อีกทั้งภาคธุรกิจเอกชนต้องเคารพสิทธิเสรีภาพในชีวิต และสิทธิการมีส่วนร่วมที่ได้รับรองไว้ตามกฎหมายและตามรัฐธรรมนูญ

2. นักประชาธิปไตยถูกทำร้ายร่างกาย และทำลายทรัพย์สิน

(1) นายเอกชัย หงส์กังวาน ถูกทำร้ายและคุกคาม 4 ครั้ง

1. วันที่ 19 ม.ค. 2562 เวลาประมาณ 19.15 น. หลังจากเลิกจากกิจกรรมรณรงค์ ไม่เลื่อนเลือกตั้ง ร่วมกับกลุ่มของฟอร์ด เส้นทางสีแดง ที่อนุสรณ์สถาน 14 ตุลา เอกชัย
2. วันที่ 26 ม.ค. 2562 เวลา 3.00 น. คนร้ายลอบเผารถยนต์ของเอกชัยที่จอดไว้หน้าบ้าน โดยภาพจากกล้องวงจรปิดพบว่า คนร้ายมีเพียง 2 คน
3. วันที่ 5 มี.ค. 2562 เวลา 15.00 น. เอกชัย หงส์กังวาน หลังจากเอกชัย ได้เข้าให้การกับ คณะอนุกรรมการจริยธรรมแพทยสภาเรียบร้อยแล้ว ระหว่างเดินทางกลับ เอกชัย ถูกชายนิรนาม 2 คน
4. วันที่ 13 พ.ค. 2562 เอกชัย หงส์กังวาน ถูกชาย 4 คนรุมทำร้ายร่างกายที่หน้าศาลอาญาขณะกำลังไปรายงานตัวต่อศาลคดีคนอยากเลือกตั้ง
5. วันที่ 1 เม.ย. 2562 เวลาประมาณ 1.15 น. ชายคนหนึ่งสวมเสื้อแจ็กเก็ต กางเกงขาว และหมวกกันน็อกเดินจากด้านในซอย และใช้เท้าถีบกระชกมองข้างด้านซ้ายของรถยนต์ของเอกชัย และถือขวดน้ำมันราดบนกระชกหน้ารถยนต์ของเอกชัย และจุดไฟเผาจนเกิดไฟลุกท่วม ทำให้ภายในห้องโดยสารรถยนต์เสียหายจนไม่อาจซ่อมแซมได้

(2) นายอนุรักษ์ เจนตวนิชย์ หรือ 'ฟอร์ด เส้นทางสีแดง' ถูกทำร้าย 2 ครั้ง

1. วันที่ 31 มี.ค. 2562 เวลาประมาณ 22.30 น. อนุรักษ์ เจนตวนิชย์ หรือ 'ฟอร์ด เส้นทางสีแดง' ได้ถูกทำร้ายในบ้านยามวิกาลหลังจากเดินทางกลับจากกิจกรรมล่ารายชื่อปลด กต. อนุรักษ์ เล่าว่า เมื่อตนกลับบ้านราว 21.45 น. โดยแท็กซี่มีคนร้ายใส่ชุดดำสองคนใส่หมวกกันน็อกขับมอเตอร์ไซด์ตามมาจอดหน้าบ้าน
3. วันที่ 25 พ.ค. 2562 อนุรักษ์ เจนตวนิชย์ หรือ 'ฟอร์ด เส้นทางสีแดง' ถูกชาย 6 คนขี่มอเตอร์ไซด์ 3 คันรุมทำร้ายร่างกายระหว่างขี่มอเตอร์ไซด์ออกจากบ้านพัก ศีรษะแตก แพทย์ต้องเย็บ 8 เข็ม

(3) นายพริษฐ์ ชิวารักษ์ นักกิจกรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถูกข่มขู่ คุกคาม 3 ครั้ง

1. วันที่ 28 พ.ค. 2562 พริษฐ์ ชิวารักษ์ นักกิจกรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถูกโทรศัพท์มาหาพร้อมคำทอ จากการวิพากษ์วิจารณ์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์
2. วันที่ 31 พ.ค. 2562 พริษฐ์ ชิวารักษ์ ถูกโทรศัพท์มาหาคำทอพร้อมข่มขู่ว่า "ทหารจะเล่นงานมึงเมื่อไหร่ก็ได้" จากการวิพากษ์วิจารณ์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์
3. วันที่ 2 มิ.ย. 2562 พริษฐ์ ชิวารักษ์ ถูกโทรศัพท์มาหาคำทอพร้อมข่มขู่ว่า "จะไปชุมนุมที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้ "ต้อนรับ" ถูก"

(4) นายสิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์(จำนิว) ถูกทำร้ายร่างกาย

เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2562 นายสิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์ หรือจำนิว นักกิจกรรมด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้ถูกคนร้าย 4 คนรุมทุบตี จนได้รับบาดเจ็บสาหัส ต้องเข้ารับการรักษาตัวในห้อง ไอซียู โดยคนร้ายมีพฤติการณ์ในการก่อเหตุในลักษณะเดียวกันกับที่นายสิริวิชญ์เคยถูกรุมทำร้ายมาแล้วเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2562 โดยเหตุครั้งนี้เกิดในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบางชัน ส่วนเหตุคดีแรกเกิดในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง เป็นการก่อเหตุ 2 ครั้งภายในเดือนเดียว

ดำเนินคดีคนร้ายได้เพียง 3 ครั้ง นอกนั้นไร้ความคืบหน้าแม้มีกล้องวงจรปิด ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนระบุว่า จากเหตุการณ์ทั้งหมดกลับมีเพียง 3 ครั้งที่ติดตามตัวคนร้ายมาดำเนินคดีได้ คือ 2 ครั้งแรกที่คนร้ายเปิดใบหน้าเข้าทำร้ายเอกชัย และยังเป็นบุคคลเดียวกัน และกรณีที่คนร้ายสามคนดักใช้อาวุธทำร้ายในซอยขณะเอกชัยกำลังเข้าบ้านพักเมื่อเดือนสิงหาคม 2561 แต่ก็ต้องกล่าวว่าตำรวจจับคนร้ายได้เพียงคนเดียวและยังไม่สามารถติดตามผู้ก่อเหตุอีก 2 คน ได้

ความคืบหน้าล่าสุดในกรณีหลังนี้ คือมีการฟ้องร้องบุคคล 1 ราย ในคดีทำร้ายร่างกาย ไปยังศาลอาญา โดยคดีจะเริ่มพิจารณาสืบพยานในวันที่ 16-17 ม.ค.2563 หากนับเวลาตั้งแต่เกิดเหตุจนถึงเริ่มสืบพยานจะใช้เวลาถึง 1 ปี 4 เดือน ทั้งนี้รายงานว่าคนร้ายที่ถูกจับกุมได้ในกรณีนี้ ยังไม่ยินยอมให้การหรือให้ข้อมูลใด ๆ กับเจ้าหน้าที่

ขณะที่การลอบทำร้ายนักกิจกรรมในปี 2562 ซึ่งมีลักษณะรุนแรงมากขึ้น และมีกลุ่มคนร้ายจำนวนมากขึ้น กลับไม่มีกรณีใดเลยที่เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมกลุ่มคนร้ายที่ลงมือกระทำการมาได้ แม้ว่าเกือบทั้งหมดคนร้ายได้สวมหมวกนิรภัยปิดบังใบหน้าและมีการถอดป้ายทะเบียนรถจักรยานยนต์ แต่เหตุการณ์เกือบทั้งหมดยังเกิดขึ้นในที่สาธารณะที่มีกล้องวงจรปิดให้ติดตามหาตัวคนร้ายได้ หากมีการประสานติดตามภาพจากกล้องวงจรปิดอย่างต่อเนื่องไปจนถึงจุดหมายปลายทางหลบหนีของคนร้าย แต่กลับไม่พบความคืบหน้าใดๆ ในกรณีที่เกิดขึ้นมาหลายเดือนแล้วของเอกชัย แม้ว่าเบื้องต้นกรณีที่เกิดขึ้นเกือบทั้งหมดจะมีกล้องวงจรปิดบันทึกภาพเหตุการณ์เอาไว้ได้ก็ตาม

การไม่สามารถหรือไม่ดำเนินการในการติดตามจับกุมกลุ่มคนทำร้ายมาดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่รัฐ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การทำร้ายยังคงสามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มผู้ลงมือดูเหมือนไม่จำเป็นต้องหวั่นเกรงสิ่งใด

4. กรณีผู้ถูกควบคุมตัวขาดอากาศจนหมดสติ ในค่ายทหาร (ประเด็นเรื่องการซ้อมทรมาน)

กรณี นายอับดุลเลาะถูกจับและควบคุมตัว ภายใต้อำนาจพิเศษตามกฎหมายการศึก เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2562 เวลาประมาณ 16:00 น. หลังจากเจ้าหน้าที่ หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 44 เข้าปิดล้อมตรวจค้นบ้านเลขที่ 219/2 หมู่ 3 ต.ตะบึง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี โดยมีรายงานว่าเจ้าหน้าที่นำตัวนายอับดุลเลาะไปลงบันทึกประจำวันที่สถานีตำรวจภูธรสายบุรี จ.ปัตตานี ก่อนนำตัวส่งไปยังหน่วยซักถามของหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 43 ประจำค่ายอิงคยุทธบริหารในเวลาประมาณ 19:30 น. เพียงไม่ถึง 24 ชั่วโมงต่อมา ในเวลา 9.00 น. ญาติพบว่า นายอับดุลเลาะได้ถูกส่งตัวไปยังห้อง ไอซียู โรงพยาบาลปัตตานีแล้ว

ภายหลัง มีการนำเสนอข่าวและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องราวดังกล่าวจำนวนมาก อีกทั้ง ตัวแทนภาคประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่บางส่วนได้ออกมาแสดงความกังวลว่า นายอับดุลเลาะอาจถูกซ้อมทรมานในระหว่างการควบคุมตัวในค่ายทหาร ทั้งนี้ นายอับดุลเลาะเป็นเพียงหนึ่งในคนจำนวนกว่า 6,000 คนที่ถูกควบคุมตัวภายใต้กฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 2548 ซึ่งอนุญาตให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงสามารถปิดล้อม ตรวจสอบ และจับกุมคนได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล อีกทั้งยังสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อซักถามข้อมูลข่าวกรองได้เป็นเวลารวมแล้วถึง 37 วันโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อกล่าวหาหรือพาตัวผู้ต้องสงสัยไปรายงานตัวที่ศาล ถูกจำกัดการเยี่ยมโดยญาติ และไม่สามารถพบและปรึกษากับทนายความได้ ตลอดระยะเวลา 15 ปี ที่กฎหมายสองฉบับนี้ได้ถูกประกาศใช้ในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย มูลนิธิฯ ได้รับ ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่ตกอยู่ภายใต้ การควบคุมตัวซึ่งคล้ายคลึงกับกรณีของนายอับดุลเลาะเป็นจำนวนมาก โดยข้อร้องเรียนส่วนใหญ่มักไม่ได้รับการตรวจสอบอย่างรวดเร็วโปร่งใสและมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใดๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ องค์กรอิสระ และฝ่ายตุลาการก็ตาม

การซ้อมทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) เมื่อปี 2557 คณะกรรมการต่อต้านการทรมานประจำสหประชาชาติได้เคยแสดงความกังวลอย่างมากเกี่ยวกับ “ข้อกล่าวหาจำนวนมากเกี่ยวกับการซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอันเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงและทหารในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อค้นหาคำสั่งสารภาพ” นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังระบุอีกว่า การบังคับใช้กฎหมายพิเศษทำให้สถานการณ์ย่ำแย่ลงและยังส่งเสริมวัฒนธรรมการลอยนวลพ้นผิดที่ปล่อยให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถละเมิดสิทธิมนุษยชนได้โดยไม่ต้องรับโทษใด ๆ

5. การไล่อ้อหาบเร่แผงลอยในกทม.

ตลอดช่วงของรัฐบาล คสช. ซึ่งประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และไม่มีช่องทางหรือกลไกที่จะมีส่วนร่วมในการจัดสินใจทางนโยบาย รัฐบาลคสช.ได้ใช้อำนาจเผด็จการเบ็ดเสร็จ ได้ดำเนินการไล่อ้อหาบเร่แผงลอยใน กทม. ด้วยข้ออ้างที่ว่าเพื่อคืนทางเท้าให้แก่ประชาชน

แม้กระทั่งปัจจุบันกรุงเทพมหานคร (กทม.) ก็ยังคงเดินหน้านำยกเลิกจุดทำการค้าหาบเร่แผงลอยทุกประเภทบริเวณ ถนน ทางเท้า และที่สาธารณะ ครอบคลุมทั้ง 50 สำนักงานเขต จำนวน 683 จุด ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2562 กทม. ได้ยกเลิกจุดผ่อนผันไปแล้ว 508 จุด เป็นผู้ค้าจำนวน 12,150 ราย อยู่ระหว่างดำเนินการยกเลิกอีก 175 จุด ในพื้นที่ 19 สำนักงานเขต เป็นผู้ค้าอีกจำนวน 8,021 ราย

การกระทำดังกล่าวของรัฐบาล และ กทม. คุกคาม โดยตรงต่อสิทธิในทางเศรษฐกิจ กล่าวคือสิทธิในการประกอบ อาชีพของประชาชนจำนวนถึงกว่า 20,000 ครอบครัว ละเมิด ต่อการที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยควรจะมีสิทธิในการใช้ประโยชน์ จากพื้นที่สาธารณะเช่นเดียวกับประชาชนกลุ่มอื่น ๆ และควร จะมีสิทธิที่จะร่วมในการออกแบบการพัฒนาเมือง ในขณะที่ การไล่รื้อหลายจุด เช่น โพธิ์สามต้น ถนนข้าวสาร ถนนเพชรบุรี

เจ้าหน้าที่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ค้าหาบเร่แผงลอย จนเกิดการบาดเจ็บของร่างกายและความเสียหายของทรัพย์สิน ในขณะที่การหาพื้นที่ขายใหม่ทดแทนให้กับผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

การไล่รื้อหาบเร่แผงลอยยังมีผลกระทบในมุมกว้างอีกหลายมิติ เพราะหาบเร่แผงลอยมีบทบาทอย่าง สำคัญในการกระจายสินค้าถึงผู้บริโภค สนับสนุนค่าครองชีพที่ต่ำกว่า ทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และสินค้าอื่น ๆ สำหรับแรงงาน ผู้มีรายได้น้อย หรือกระทั่งคนชั้นกลางในเมือง มีงานศึกษาวิจัยที่ระบุว่าในภาพรวมหาบเร่แผง ลอยในกทม. ร่วมสร้างเศรษฐกิจของเมืองด้วยเม็ดเงินกว่าหนึ่งแสนหกหมื่นล้านบาทต่อปี เฉลี่ยแล้วคนกรุงเทพฯกิน อาหารแผงลอย 9.58 มื้อต่อสัปดาห์ และ หากแผงลอยอาหารหายไป ค่าอาหารของคนกรุงเทพฯจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ย คนละ 357 บาทต่อเดือน

กทม.ได้ประกาศว่าจะดำเนินการยกเลิกจุดทำการค้าหาบเร่แผงลอยให้ครบทุกจุดภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2562

6. นโยบาย “ทวงคืนผืนป่า”

ภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 รัฐบาลทหารได้มีคำสั่ง คสช. ที่ 64 และคำสั่ง คสช.ที่ 66/2557 เรื่องการปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ พร้อมกับประกาศใช้แผนแม่บทแก้ไข ปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน หรือที่เรียกกัน โดยทั่วไปว่า “นโยบายทวงคืนผืนป่า” โดยให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของฝ่ายทหาร มีอำนาจสั่งการ ควบคุม จัดระเบียบพื้นที่ใหม่ และรายงานผลการปฏิบัติงาน หลังจากนั้น กอ.รมน. และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และจัดทำแผนแม่บท การแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน

เนื่องจากการใช้กำลังเข้าจับกุม เป็นมาตรการหลักตามคำสั่ง คสช.ดังกล่าว เพื่อทวงคืนผืน ได้ส่งผล กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทับซ้อนเขตป่าและกำลังอยู่ในระหว่างกระบวนการแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับภาครัฐ ที่สำคัญ ดังนี้

1. การข่มขู่คุกคาม ไล่อื้อ และดำเนินคดีกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า ที่เกิดขึ้นอย่างน้อย 226 ครั้ง เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และป่าไม้ พร้อมอาวุธ กว่า 50 ราย ควบคุมตัวแกนนำชาวบ้านกว่า 11 คน ออกจากพื้นที่ อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่กรณีปัญหาพิพาทเรื่องที่ดินป่าไม้มายาวนาน

2. การไล่อื้อ ตัดฟันทำลายพืชผลอาสินของชาวบ้านในพื้นที่ โดยใช้คำสั่งทางปกครอง ที่เกิดขึ้นอย่างน้อย 287 ครั้ง เช่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง เข้าตัดฟันไร่ข้าวและข้าวโพดของชาวบ้านห้วยหก อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่ เป็นต้น

3. การจับกุมดำเนินคดีกับชาวบ้านในพื้นที่ป่า ที่เกิดขึ้นอย่างน้อย 168 ครั้ง มีคดีเกิดขึ้นอย่างน้อย 1,003 คดี เช่น กรณีชาวบ้านทุ่งป่าคา อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน กรณีบ้านจัดระเบียบ อ.ภูพาน จ.สกลนคร กรณีอุทยานแห่งชาติไทรทอง

กรณีปัญหาอุทยานแห่งชาติไทรทอง อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เป็นกรณีรูปธรรมหนึ่งที่สะท้อนปัญหา นโยบายการจัดการที่ดินและป่าไม้ตลอดระยะเวลากว่า 28 ปี ของพื้นที่แห่งนี้ ประชาชนต้องตกอยู่ภายใต้การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยรัฐมาโดยตลอด นับตั้งแต่การดำเนินโครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เสื่อมโทรม หรือ คจก. ของรัฐบาล รสช. ในปี พ.ศ. 2534 – 2535 ทำให้ประชาชนจำนวนมากต้องถูกอพยพออกจากพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย เมื่อรัฐไม่สามารถจัดหาพื้นที่รองรับได้ จึงมีมติให้กลับมายังพื้นที่เดิม ซึ่งรัฐได้ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในเวลาต่อมา เหตุการณ์ความขัดแย้ง และการคุกคามสิทธิเริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง เมื่อรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายทวงคืนผืนป่า หลังช่วงปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ได้สนธิกำลังเข้าปฏิบัติการ “ขอคืนพื้นที่” จากเกษตรกรที่ทำการผลิต โดยการให้ “เซ็นต์ยินยอมออกจากพื้นที่” กลางไร่มันสำปะหลัง ในภาวะความหวาดกลัว และความจำยอม

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านซับห้วยซึ่งเป็นหนึ่งในห้าชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติไทรทอง จ.ชัยภูมิ จึงเป็นที่มาของการรวมกลุ่มผู้เดือดร้อนทั้ง 5 ชุมชน เพื่อยื่นหนังสือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระทั่งมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาระดับจังหวัดขึ้น ซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบข้อเท็จจริง การจำแนกลักษณะความเดือดร้อน รั้งวัดขอบเขตที่ดินรายแปลง และมีมติเห็นชอบแผนการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ฟ้องดำเนินคดีกับชาวบ้านซับห้วยทั้งสิ้น 14 ราย 19 คดี นับตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา กระทั่งปัจจุบัน ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้จำเลยเป็นผู้กระทำผิดตามโจทก์ฟ้อง และชดใช้ค่าเสียหาย และนำมาสู่สภาพการเป็น “ผู้ต้องขัง” ของชาวบ้านทั้งสิ้น 13 คน โดยในจำนวนนี้ จำแนกเป็นผู้หญิง 9 คน ชาย 4 คน เฉพาะครอบครัว “ม่วงกลาง” ประกอบด้วย แม่ และลูกสาว รวมทั้งสิ้น 4 คน

จากกรณีดังกล่าว แผนปฏิบัติการทวงคืนผืนป่า ไม่เพียงแต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินสำหรับประชาชน กลับเป็นการละเมิดสิทธิประชาชน อีกทั้งยังทำให้ประชาชนต้องสูญเสียสภาพเพราะความยากจนอีกด้วย

7. เลื่อนการยกเลิกการใช้สารพาราควอตและคลอร์ไพริฟอสออกไป 6 เดือนและไม่ยกเลิกการใช้ไกลโฟเซต เปลี่ยนเป็นจำกัดการใช้

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2562 คณะกรรมการวัตถุอันตราย อ่านประกาศจากที่ประชุมพิจารณาเรื่องที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอให้พิจารณาปรับวัตถุอันตรายพาราควอต คลอร์ไพริฟอส และไกลโฟเซต ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร จากวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ให้เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2562 คณะกรรมการพิจารณาข้อมูล ประกอบกับผลดำเนินการของกระทรวงเกษตรฯ ได้พิจารณาข้อมูลวิธีการและสารทางเลือกจัดการวัชพืช สารทดแทน โดยเห็นว่าสามารถบริหารจัดการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ หากยกเลิกการใช้วัตถุอันตรายทั้ง 3 รายการ ส่วนผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุขได้นำเสนอข้อมูลความเป็นอันตรายและการแผ่รังสีสารตกค้างเกษตร โดยคณะกรรมการวัตถุอันตราย ได้ลงมติอย่างเปิดเผย โดยมีมติยกเลิกการใช้ 3 สารเคมี ทั้งพาราควอต คลอร์ไพริฟอส และไกลโฟเซต จากผู้เข้าร่วมประชุม 26 คน "พาราควอต" มีผู้ลงคะแนนให้ยกเลิกใช้ 1 ธันวาคม 2562 จำนวน 20 คน มีผู้ลงคะแนนให้ยกเลิกใช้ 1 ธันวาคม 2564 จำนวน 1 คน และจำกัดการใช้ 5 คน สำหรับ "คลอร์ไพริฟอส" มีผู้ลงคะแนนให้ยกเลิกใช้จำนวน 22 คน และจำกัดการใช้ 4 คน สุดท้ายคือ "ไกลโฟเซต" มีผู้ลงคะแนนให้ยกเลิก 19 คน และจำกัดการใช้ 7 คน

ต่อมาวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 คณะกรรมการวัตถุอันตรายที่มีนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธาน แจ้งว่าที่ประชุมมีมติ ดังนี้

1. ออกประกาศกำหนดวัตถุอันตรายพาราควอต และคลอร์ไพริฟอส เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 โดยให้กำหนดระยะเวลาใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มิ.ย. 2563 สำหรับวัตถุอันตรายไกลโฟเซตให้ใช้มาตรการจำกัดการใช้ ตามมติคณะกรรมการวัตถุอันตรายเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2561

2. มอบหมายให้กรมวิชาการเกษตรและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการจัดทำมาตรการรองรับในการหาสารทดแทนหรือวิธีการอื่นที่เหมาะสม สำหรับวัตถุอันตรายพาราควอตและคลอร์ไพริฟอส รวมถึงมาตรการในการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและให้นำเสนอคณะกรรมการวัตถุอันตรายพิจารณาภายในระยะเวลาสี่เดือนนับจากวันที่มีมติและขอให้รับรองมติที่ประชุม

การเลื่อนการยกเลิกการใช้สารพาราควอตและคลอร์ไพริฟอสออกไป 6 เดือนและไม่ยกเลิกการใช้ไกลโฟเซตเปลี่ยนเป็นจำกัดการใช้ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ซึ่งการกระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปผลออกมาให้เห็นชัดๆ ว่าสารเคมีทั้ง 3 ตัวนั้นก่อให้เกิดผลกระทบและมีประเทศที่แบนสารดังนี้

1. พาราควอต (Paraquat) สารฆ่าวัชพืช มีความเป็นพิษสูง เนื่องจากมีฤทธิ์กัดกร่อนมาก ไม่มียาต้านพิษ โดยข้อมูลจากศูนย์พิษวิทยา รพ.รามาธิบดี พบว่า อัตราตายของผู้ป่วยจากสารพาราควอตในประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 10.2 ถือว่ามีความเสี่ยงเกินกว่าจะนำมาใช้อย่างปลอดภัย โดยอันตรายของพาราควอต สามารถรับได้ผ่านการกิน การสัมผัสทางผิวหนัง ซึ่งเป็นช่องทางหลัก ส่วนทางเดินหายใจเป็นช่องทางรอง การกินเข้าไปร่างกายจะดูดซึมสะสมความเข้มข้นมากที่ตับและไต โดยความเข้มข้นในกระแสเลือดจะคงที่หลังกินประมาณ 30 ชั่วโมง และความเข้มข้นของสารพาราควอตในปอดจะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ปอดเป็นอวัยวะหลักที่ได้รับผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยถุงลมปอดจะถูกทำลาย สุดท้ายเกิดการทำลายเนื้อปอดจนเกิดพังผืดในปอด ทำให้ระบบหายใจล้มเหลวและเสียชีวิต

นอกจากนี้ การสัมผัสทางผิวหนังในระดับต่ำ อาจมีการสะสมในกล้ามเนื้อ และค่อยๆ ปล่อยออกมาสู่กระแสเลือด ขณะเดียวกัน พาราควอตยังมีผลต่อระบบภูมิคุ้มกัน เนื่องจากพาราควอตทำให้เกิดการสร้าง

metallothionein เพิ่มขึ้น ทำให้เซลล์ระบบภูมิคุ้มกันทำหน้าที่ได้น้อยลง

สำหรับอาการหลังรับสารพาราควอต ขึ้นกับช่องทางได้รับ หากรับทางการหายใจ ทำให้ระคายเคืองเยื่อโพรงจมูก เลือดกำเดาไหล หากรับผ่านการกิน ทำให้มีแผลไหม้ในช่องปาก ระบบหายใจล้มเหลวเฉียบพลัน ความอยากอาหารลดลง ปวดท้อง คอแห้ง คลื่นไส้อาเจียน ท้องเสีย ปวดหัว มีไข้ ปวดกล้ามเนื้อ อ่อนเพลีย หายใจสั้นๆ หัวใจเต้นเร็ว

โดยขณะนี้ มี 56 ประเทศที่ประกาศห้ามใช้แล้ว เช่น อังกฤษ สวีเดน สเปน แม้แต่ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งมาเลเซีย กัมพูชา ลาว เวียดนาม มีแค่ไทยที่ยังไม่ยกเลิกใช้ ส่วนประเทศที่จำกัดการใช้มี 7 ประเทศ

2. คลอร์ไพริฟอส (Chlorpyrifos) เป็นสารฆ่าแมลงกลุ่ม Organophosphorus มีลักษณะเป็นผลึกสีขาว กลิ่นแรงคล้ายกระเทียม โดยคลอร์ไพริฟอส ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท โดยจะยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ที่ทำหน้าที่สลายสารสื่อประสาทอะซิติลโคลีน ทำให้สารสื่อประสาทดังกล่าวเกิดการคั่งและส่งสัญญาณประสาทมากขึ้น ระบบประสาททำงานมากขึ้น เป็นพิษต่อระบบประสาท ผลกระทบของคลอร์ไพริฟอส คือ ทำให้ไอคิวลดลง สูญเสียความจำในการทำงาน ขาดสมาธิ คล้ายโรคสมาธิสั้น อติสติก รบกวนการทำงานของไทรอยด์ฮอร์โมน ผลต่อระบบสืบพันธุ์ ระบบเมตาบอลิซึม ระบบประสาทและพาร์กินสัน และมีการศึกษาพบว่า ในแม่ที่สัมผัสสารนี้ระหว่างตั้งครรภ์ พบว่ามีผลต่อพัฒนาการทางระบบประสาทของเด็กด้วย โดยประเทศที่ห้ามใช้คลอร์ไพริฟอส เช่น สหรัฐอเมริกา แอฟริกาใต้ สิงคโปร์ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ เยอรมนี สวีเดน เป็นต้น

3. ไกลโฟเซต (Glyphosate) ยาฆ่าวัชพืชกลุ่ม Phosphonic acid ซึ่งสถาบันวิจัยมะเร็งระหว่างประเทศ (IARC) ภายใต้องค์การอนามัยโลก กำหนดให้เป็นสารก่อมะเร็ง ขณะที่ศูนย์พิษวิทยา รพ.รามาธิบดี พบว่า อัตราการตายของผู้ป่วยในไทยอยู่ที่ร้อยละ 3 โดยพิษหลักมาจากสารส่วนประกอบที่เรียกว่า สาร Polyoxyethylene มีผลทำให้

ระคายเคือง รบกวนการทำงานของผนังเซลล์ ทำให้การตอบสนองของอวัยวะต่างๆ ช้าลง และรบกวนการทำงานของยีนบางตัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและทำให้เซลล์ตายตามมา โดยความเป็นพิษจะเกิดขึ้นกับระบบไหลเวียนโลหิตเป็นหลัก นอกจากนี้ ไกลโฟเซตยังมีข้อมูลว่า เพิ่มความเสี่ยงของการเป็นมะเร็งต่อมน้ำเหลือง โดยศาลในรัฐแคลิฟอร์เนีย ตัดสินให้บริษัทผู้ผลิตต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ใช้และต่อมาพบว่าป่วยด้วยมะเร็งต่อมน้ำเหลือง ขณะที่สมาคมต่อมไร้ท่อสหรัฐอเมริกา ระบุว่า เป็นสารที่รบกวนการทำงานของระบบต่อมไร้ท่อ มีงานวิจัยของนักวิทยาศาสตร์ชาวศรีลังกาพบว่าทำให้เกิดโรคไตเรื้อรัง ส่วนการศึกษาของ ศงพรพิมล กองทิพย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล พบไกลโฟเซตในซีรัมของแม่และสะดือทารกแรกเกิด 46.3-50.7% ของจำนวนตัวอย่าง

ที่สำคัญ ไกลโฟเซตอาจตกค้างในกินมากกว่า 1 ปี ซึ่ง ม.นเรศวรศึกษาและตรวจพบที่ จ.น่าน โดยพบในดิน น้ดื่มบรรจุขวด และในน้ำประปา แสดงถึงการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมและห่วงโซ่อาหาร โดยประเทศที่มีการห้ามใช้แล้ว เช่น ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส โอมาน ซาอุดีอาระเบีย เวียดนาม เป็นต้น

ดังนั้น การยืดเวลาการบังคับใช้การแบนพาราควอตและคลอร์ไพริฟอสต่อไปอีก 6 เดือน และอนุญาตให้มีการใช้ไกลโฟเซตต่อไปย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนทั้งประเทศทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค ซึ่งรัฐบาลมี

หน้าที่รับผิดชอบในการปกป้องสิทธิในสุขภาพของประชาชน แต่อาจเป็นประโยชน์ต่อบริษัทผู้นำเข้าสารพิษกำจัดศัตรูพืช

8. สตช. ยกเลิกรับสมัคร “นักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง” ถาวร

เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2561 สำนักงานตำรวจแห่งชาติยกเลิกการรับบุคคลภายนอกเพศหญิงและบุคคลภายนอกชาย รวมถึงนายสิบตำรวจเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ (นรต.) เป็นการถาวร แต่จะเปิดรับ นรต. ที่มาจากนักเรียนเตรียมทหาร ซึ่งต้องผ่านโรงเรียนเตรียมทหารเท่านั้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไป เนื่องจากเป็นมติสภาโหมและสภาการศึกษาโรงเรียนเตรียมทหาร ที่โรงเรียนทุกเหล่าทัพก็รับแต่นักเรียนเตรียมทหารเข้าเหล่าเท่านั้น

พล.ต.อ.จักรทิพย์ ชัยจินดา ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) อธิบายว่า “สำนักงานตำรวจแห่งชาติยกเลิกการรับบุคคลภายนอกเพศหญิง เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ (นรต.) เป็นการถาวร ที่ผ่านมามีนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิงเพียง 10 รุ่นคือ รุ่นที่ 66-75 ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี 2552 ภายใต้อัตลักษณ์ 4 ปี ผบ.ตร. ยอมรับว่าที่ผ่านมามี นรต.หญิง 10 รุ่น เป็นกำลังพลที่มีศักยภาพ แต่เมื่อเป็นมติสภาโหมที่ตนต้องยอมรับปฏิบัติตามและตนไม่ได้คัดค้านหรือทักท้วงอะไร”

ในส่วนของตำรวจหญิงที่จะทำหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะคดีเพศและเด็ก สตช.เคยปิดประกาศรับพนักงานสอบสวนเฉพาะเพศชายเมื่อเดือนสิงหาคม 2561 จนองค์กรสตรีหลายองค์กรยื่นจดหมายคัดค้าน เพราะถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) แต่ต่อมาก็มีการเปลี่ยนนโยบายให้กลับมารับพนักงานสอบสวนหญิงใหม่ โดย ผบ.ตร.ไม่บอกว่าจะรับสมัครมากขึ้นหรือไม่ ทั้งที่ประชาชนที่อาศัยในเขตที่ตั้งของ สน.และ สภ. เกือบพันแห่งมีความต้องการพนักงานสอบสวนหญิงอย่างมากเพราะปัจจุบันมีจำนวนคดีความรุนแรง คดีทางเพศ คดีค้ามนุษย์ คดีที่เกิดกับครอบครัวและเด็กหญิง มากขึ้น แต่ประเทศไทยมีตำรวจหญิงโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนหญิงเพียง 1 ใน 3 ของ สน. และ สภ. ที่มีทั้งหมด 1,482 แห่งเท่านั้น ซึ่งการไม่รับผู้หญิงเข้าเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ถือเป็นความถอยหลังของสิทธิมนุษยชน และแสดงให้เห็นถึงความด้อยพัฒนาของประเทศไทยในยุค Thailand 4.0

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศออกมาแล้ว ตั้งแต่ปี 2558 และเป็นรัฐภาคีของ "อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW : Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)" มานานกว่า 20 ปี ซึ่งตอนนี้ถือว่าได้ละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศที่ทำกับทางยูเอ็น (United Nations) ไปแล้ว โดยที่รัฐบาลไม่ทำอะไร ปล่อยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติออกมาคัดค้านและเลือกปฏิบัติแบบนี้

นอกจากนี้ ประเทศไทยเรายังมีกฎหมายลูก ที่ระบุเอาไว้ในรัฐธรรมนูญชัดเจนเลยว่า การกระทำหรือไม่กระทำที่เป็นการแบ่งแยก กีดกัน จำกัดสิทธิประโยชน์ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เพราะเหตุบุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด ซึ่งกรณีนี้ก็ชัดเจนว่าเป็นการกระทำเพื่อ "จำกัดสิทธิเพศหญิง" ที่จะเข้าโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

แม้ว่าจะทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะอ้างว่ายังไงก็มีการรับสมัครผู้หญิงในช่องทางอื่นสำหรับการประกอบอาชีพตำรวจ และพนักงานสอบสวน แต่การกำหนดคุณสมบัติต้องเป็นเพศชายเท่านั้นเข้าสถานศึกษาวิชาชีพ ก็เป็นการกีดกันผู้หญิงออกจากอาชีพและการศึกษา คือการเลือกปฏิบัติทางเพศที่ผิดจรรยาบรรณตั้งแต่ต้น

ถือว่าเป็นอีกหนึ่งหน้าประวัติศาสตร์ของตำรวจไทยและอีกหมุดหมายหนึ่งของสถานภาพสตรีไทยที่ตกต่ำลงไปอีกชั้น ผลักผู้หญิงออกไปจากปริมณฑล หลังจากที่ได้ผลักดัน ‘ความเป็นหญิง’ ออกไปด้วยการให้นักเรียนตำรวจหญิงปีที่ 1-2 ตัดผมสั้นกุด ด้วยข้ออ้างว่าเพื่อให้สะดวกคล่องตัว ง่ายต่อการฝึกวินัยออกกำลัง ภาคสนามฝึกกระโดดร่ม และความเป็นระเบียบแถว เหมาะกับสภาพอากาศและรักษาความสะอาด เป็นการทำให้มีทรงผมเหมือนผู้ชายในสังคมกระแสหลักที่ให้คุณค่าความหมายว่าผู้หญิงผมยาว ผู้ชายผมสั้น

9. คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2562 ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 9/2562 เรื่อง การยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวน 78 ฉบับ แต่อย่างไรก็ตามยังคงคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่สำคัญ ดังนี้

1. คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 13/2559 การให้ทหารมีอำนาจ (1) เรียกให้บุคคลใดมารายงานตัว หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐาน (2) จับกุมตัวบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งหน้า และควบคุมตัวผู้ถูกจับนำส่งพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการต่อไป (3) ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในความผิดโดยถือเป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น รวมตลอดทั้งค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ทั้งนี้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่าบุคคลซึ่งกระทำความผิด เป็นต้น เป็นการให้ทหารมีอำนาจเช่นเดียวกับตำรวจอันขัดกับหลักนิติธรรม

2. คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 3 /2559 เรื่อง การยกเว้นการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้สามารถใช้พื้นที่ใดๆก็ได้เพื่อประกอบกิจการโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชนหรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 4 /2559 ให้อยกเว้นการบังคับใช้กฎกระทรวงฯ ผังเมืองรวม ทุกฉบับในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ สำหรับการอนุมัติอนุญาตให้ประกอบกิจการคลังน้ำมัน โรงไฟฟ้าและสถานีส่งไฟฟ้า กิจการที่เป็นส่วนหนึ่งของการผลิต ขนส่ง และระบบจำหน่ายพลังงาน เช่น ท่อส่งน้ำมัน สายส่งไฟฟ้า โรงผลิตก๊าซซึ่งมิใช่ก๊าซธรรมชาติ โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวม โรงผลิตก๊าซซึ่งมิใช่ก๊าซธรรมชาติ โรงบำบัดน้ำเสีย เตาเผาขยะ เป็นต้น

คำสั่งฉบับนี้ทำให้หน่วยงานรัฐสามารถอนุมัติอนุญาตการประกอบกิจการดังกล่าว ได้โดยไม่ต้องพิจารณาข้อห้ามตามกฎหมายผังเมือง ซึ่งเป็นมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ที่สำคัญอีกต่อไป อีกทั้งเป็นการทำลายหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายผังเมืองที่กำหนดให้รัฐต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนำไปประกอบการพิจารณากำหนดประเภทและจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการคุ้มครองรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสวัสดิภาพของสังคมด้วย

10. ตำรวจละเมิดสิทธิมนุษยชน ซ้อมทรมาน ยัดข้อหาประชาชน

1. ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ทำให้ประชาชนสูญเสียอิสรภาพ

วันที่ 20 มกราคม 2562 ผู้สื่อข่าวได้รับการร้องเรียนจาก นายอุทัย ศรีมา อายุ 53 ปี ชาวบ้านดงยาง หมู่ 12 ต.ก่อเอ้ อ.เชื่องใน จ.อุบลราชธานี หลังตกเป็นผู้ต้องหาคดีฆาตกรรมคนตาย เมื่อวันที่ 16 มิ.ย. 2548 ในพื้นที่ สภ. บ้านค่าย จ.ระยอง

นายอุทัย เปิดเผยว่า ชีวิตมีความทุกข์ยากมาก ต้องตกเป็นผู้ต้องหาฆาตกรรมโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทำให้ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย และหลบหนีโดยไม่หยุดให้การช่วยเหลือหรือแจ้งพนักงานทราบ ในทันที เหตุเกิดบริเวณเลียบบคลองชลประทาน บ้านหนองละลอก ต.หนองละลอก อ.บ้านค่าย จ.ระยอง โดยตำรวจ สภ.บ้านค่าย จ.ระยอง มีหมายเรียกให้ไปรับทราบข้อหา เมื่อปี 2548 “ตอนนั้นผมทำงานก่อสร้างที่เขตมีนบุรี มี นายจ้างและเพื่อนคนงานไปเป็นพยานให้ อีกทั้งผมฆาตกรรมไม่เป็น เมื่อไปพบตำรวจที่ออกหมายเรียก ก็ได้รับแจ้งว่า อาจออกหมายเรียกผิดตัว เพราะมีคนที่ชื่ออุทัย ศรีมา ทั่วประเทศถึง 4 คน และ 1 ใน 4 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาค ตะวันออกด้วย จนกระทั่งเมื่อวันที่ 10 เม.ย. 2560 ได้กลับมาพักอาศัยอยู่ที่บ้านใน อ.เชื่องใน ก็ถูกตำรวจ สภ. เชื่องใน มาพบที่บ้านพร้อมแสดงหมายจับในคดี แล้วส่งตัวไปให้ตำรวจ สภ.บ้านค่าย รับตัวไปดำเนินคดี ทำให้ต้อง นำที่ดินที่เช่ามาจากเพื่อนบ้านไปใช้วางประกันตัว ในราคา 120,000 บาท ถึงได้รับการประกันตัว”

นายอุทัย กล่าวต่อว่า ตั้งแต่ขอประกันตัวออกมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ 2 ปีแล้ว ต้องเดินทางจาก อุบลราชธานี ไปรายงานตัวกับตำรวจ และสำนักงานอัยการระยองทุกเดือน ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายระหว่างเดินทาง ไปกลับครั้งละ 5-6 พันบาท ต้องขายที่ดิน และยืมเงินจากกองทุนต่างๆ ทำให้ครอบครัวเป็นหนี้สินจากการต่อสู้คดี มากกว่า 3 แสนบาท

2. การละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิผู้ป่วย ผู้ต้องหา ที่ รพ.มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี

เมื่อเดือน สิงหาคม 2562 ตำรวจในที่เกิดเหตุที่โรงพยาบาลไม่ยุติความรุนแรงเมื่อเจ้าหน้าที่กองอาสารักษาดินแดน (อส.) สำรอง เข้าไปทำร้ายร่างกายผู้ซึ่งจักษุยานยนต์ที่ชนเพื่อนเจ้าหน้าที่ อส. ในขณะที่ตั้งด่านตรวจบริเวณ ถนนบายพาสเลี่ยงเมือง จ.ชลบุรี ภายในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา ในภาพวิดีโอตำรวจรับรู้การทำร้ายร่างกายผู้ป่วยในห้องฉุกเฉินอย่างชัดเจนจนเป็นที่โจษขานกันว่าตำรวจรู้เห็นกับการใช้ความรุนแรงด้วยหรือไม่ ต่อมาผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งผู้กระทำผิด ต้องได้รับโทษ จะไม่มีการปกป้องหรือเข้าข้างอย่างแน่นอน

นายภัทรธรณ์ เทียนไชย ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี กล่าวว่า ได้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณี อส. ทำร้ายคนไข้ในห้องฉุกเฉินโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อเอาผิดผู้ที่อยู่ในคลิปดังกล่าว เพราะเหตุการณ์ลักษณะนี้ไม่ควรจะเกิดขึ้น โดยเบื้องต้นได้รับรายงานว่าคนไข้ที่อยู่ในห้องฉุกเฉินเป็นวัยรุ่นที่ขับซิ่งรถจักรยานยนต์ย้อนศร หลบเลี่ยงด่านตรวจของเจ้าหน้าที่ จนชน อส.ที่ประจำด่านตรวจเสียชีวิต

3. ตำรวจตรวจปัสสาวะและซ้อมประชาชนผู้บริสุทธิ์

รายงานจากกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 (บก.น.2) แจ้งว่าตำรวจขอตรวจปัสสาวะ- แล้วมีการซ้อมเมื่อไม่พบสารยาเสพติด ได้ให้เงิน100 บาท ไปซื้อยากินรักษาตัวเอง จากการตรวจสอบเบื้องต้น พบว่าเป็น

เจ้าหน้าที่ตำรวจ สังกัด สน.ประชาชื่น โดยเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นวันที่ 21 สิงหาคม 2562 เวลาประมาณ 15.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ประชาชื่น ได้ออกตรวจในพื้นที่ เมื่อมาถึงบริเวณอุรุทวารันครชัยแอร์ พบชายต้องสงสัย จำนวน 1 ราย มีพิรุณ จึงเข้าไปแสดงตัวทำการขอตรวจค้น และ ตรวจปัสสาวะ จากนั้นได้เชิญตัวชายคนดังกล่าว ไปที่สถานีตำรวจ เพื่อตรวจสอบโดยละเอียดอีกครั้ง โดยผลการตรวจไม่พบสิ่งผิดกฎหมายและสารเสพติดในร่างกายแต่อย่างใด เจ้าหน้าที่จึงได้พุดคุยปรับความเข้าใจ และไม่ติดใจเอาความกัน พร้อมได้ปล่อยตัวชายคนดังกล่าวไป แต่ต่อมาชายคนดังกล่าวได้มาแจ้งความร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวนให้เอาผิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ที่เข้ามาตรวจสอบกอดปล้ำ กระแทกกระทั้น ทำให้ตนเองได้รับบาดเจ็บตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป

รองโฆษกตร. กล่าวว่า ขณะนี้ พล.ต.ต.เอกชัย บุญวิสุทธิ ผบก.น.2 ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องมาประจำที่ ศปก.บก.น.2 และให้คณะกรรมการรายงานผลให้ทราบโดยเร็ว หากพบข้อบกพร่องหรือกระทำผิดจริงมีพฤติกรรมนอกรีต เรียกรับผลประโยชน์อื่นใด หรือแม้กระทั่งใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ก็จะทำเส้นทางวินัยและอาญาอย่างเด็ดขาดต่อไป

4.ตั้งข้อหาจับกุมคุมขังโดยไม่มีหลักฐานการกระทำผิด

เมื่อวันที่ 6 พ.ย. 2562 นายสมชัย หนูนวล อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และอาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รองประธานสมาพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดพัทลุง ในฐานะผู้ต้องหาและผู้เสียหาย จากกรณีถูกตำรวจจับกุมดำเนินคดีข้อหาขับรถขณะมีสารเสพติด ยื่นหนังสือร้องเรียนขอความเป็นธรรมและสอบสวนทางวินัย ต่อ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมี พ.ต.อ.ณัฐกรณ์ กาญจนารมณ์ รอง ผบก.ภ. จว.สุราษฎร์ธานี เป็นผู้รับหนังสือร้องเรียน

นายสมชัย หนูนวล อยู่บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 11 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจเมืองสุราษฎร์ธานี ณ จุดตรวจบึงขุนทะเล นำโดย ร.ต.อ.คชา อินทรักษ์ กับพวก จับกุมดำเนินคดีนายสมชัย ในข้อหา ขับรถในขณะที่มีสารเสพติด (เมทแอมเฟตามีน) อยู่ในร่างกาย และเสพสารเสพติด (เมทแอมเฟตามีน) โดยผิดกฎหมาย เมื่อระหว่างวันที่ 5 – 6 ตุลาคม 2562 โดยเจ้าพนักงานตำรวจชุดดังกล่าวได้ตั้งด่านตรวจบึงขุนทะเล และทำการบังคับให้นายสมชัยตรวจปัสสาวะ เพื่อตรวจหาสารเสพติดในร่างกาย ทั้งที่บริเวณจุดตรวจดังกล่าว มิได้จัดเตรียมสถานที่ให้มิดชิดให้ถูกสุขลักษณะอนามัย แต่อย่างใด อีกทั้งในการตรวจหาสารเสพติดปัสสาวะตัวอย่างนั้น ก็ได้กระทำต่อหน้านายสมชัย เมื่อถูกส่งตัวมาพนักงานสอบสวน จึงได้ร้องขอต่อพนักงานสอบสวนขอตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจหาสารเสพติดเบื้องต้นอีกครั้ง ต่อหน้าพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ชุดจับกุม ผลปรากฏว่า ไม่พบสารเสพติดในปัสสาวะตัวอย่างของข้าพเจ้าแต่อย่างใด และพนักงานสอบสวนก็ได้ส่งปัสสาวะตัวอย่างนั้น ไปตรวจยืนยันผลต่อศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่ 11 แต่ด้วยบันทึกการจับกุมดังกล่าวทำให้นายสมชัย หนูนวล ต้องถูกจับกุมคุมขังสูญเสียอิสรภาพ ทำให้ต้องเดือดร้อนหาผู้ประกันตัวและหาหลักทรัพย์ประกันตัว ซึ่งขณะนั้นเป็นยามวิกาล เป็นการยากลำบากที่จะหาหลักทรัพย์มาประกันได้โดยเร็ว

ภายหลังพนักงานสอบสวนได้แจ้งให้นายสมชัยทราบว่า ผลการตรวจปัสสาวะตัวอย่างที่ได้ส่งไปยังศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่ 11 นั้น ไม่พบสารเสพติดในปัสสาวะตัวอย่าง ทำให้นายสมชัยเชื่อโดยสุจริตใจว่าเจ้าหน้าที่ชุดจับกุมที่นำโดย ร.ต.อ.คชา อินทรักษ์ กับพวก ที่ทำการจับกุมและตรวจปัสสาวะนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ผลของการกระทำดังกล่าวของ ร.ต.อ.คชา

อินทรีกซ์ กับพวก ทำให้ประชาชนต้องสูญเสียอิสรภาพ สูญเสียเวลาและเงินทองและเสื่อมเสียชื่อเสียง จึงได้ร้องเรียนไปขอให้ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ความเป็นธรรม และดำเนินการสอบสวนทางวินัยกับ ร.ต.อ.คชา อินทรีกซ์ กับพวก เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อข้าราชการตำรวจต่อไป

กรณีข้างต้นเป็นเพียงภาพสะท้อนให้เห็นการใช้อำนาจของตำรวจที่อาจละเมิดสิทธิของประชาชน ซึ่งต้องมีแก้ปัญหาทั้งระบบโดยการปฏิรูปตำรวจ ดังนั้นการที่รัฐบาลไม่ปฏิรูปตำรวจทั้งระบบตามที่หลายฝ่ายเรียกร้องมาแล้วเป็นเวลาหลายปี ถือเป็น การสนับสนุนให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ยอมให้ความรุนแรงดำเนินต่อไป ทำลายความผาสุกของประชาชน สร้างความเสียหาย ทำลายความมั่นคงต่อประเทศชาติ และสร้างวัฒนธรรมปล่อยคนผิดลอยนวล ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางกระบวนการยุติธรรม ถือเป็น การละเมิดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมืองที่ไทยได้ลงนามเป็นภาคีไว้ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2509 อีกด้วย

International Human Rights Day

สำนักงานติดต่อ

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) Union for Civil Liberty (UCL.)

109 ซ.สิทธิชน ถ.สุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก

เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ 02 2754231-2 โทรสาร 02 2754230

Email: uclthailand@gmail.com

Website: ucl.or.th

